

Частина перша
ДІТИ...

*Ой устань, порадь, мій дружинонько,
Як мені в світі жити,
Як мені чуже діло робити,
Та як мені чужим людям годити?*

*Та я ж над чужим ділечком
ізневажалась,
Я ж по чужих нивах
наспотикалась!*

Голосіння

1

Зазнала я в житті багато: пережила і колгоспи, і голод, і війну. А свою найменшу донечку народила у сорок п'ятому!

Того дня ще зранку пішла на поле...

Як зараз пам'ятаю: була підобідня пора, спека. Жінки лаштувалися у холодку: порозв'язували хустинки і розкладали просто по стерні харчі.

А я й не встигла тоді поїсти, бо схопилася руками за низ живота і, закусивши сильно губи, кинула граблями об суху колгоспну землю та й побігла мерщій додому.

А там, вигнавши із хати малих дітей і залишивши тільки свою найстаршу доньку, Ганну, — та ще покликала до себе найближчу сусідку, а разом і зовицю, Олександрю, щоб була на поміч, — не дуже й тужачись, вродила сьоме дитя.

— Дівка! — втираючи із лоба піт, найперше сказала чоловікова рідна сестра і поклала мокру дитину мені на груди. — От і маєш, Маринко, ляльку! Одне добре, що не треба звати повитуху.

— Ой, — усміхнулася я прикро і подивилася пильно на немовлятко, — і справді, лялька! А баба?.. Це б поки вона прибігла аж із тих садіб! Та й чим же я мала б їй платити? Слава Богу, обійшлося і на цей раз. Уже востаннє...

— І я теж не буду вже родити!

— Це ще як Бог дасть, Олександрю, у тебе й чоловік є. А я...

— Досить і з мене дітей. Гляди, що в світі робиться! Аби ще цим було що дати їсти...

— І раніш не було що, та ми родили...

— Хай там як, а я не хочу, — озирнулася на Ганю Олександра і, зігнувшись низенько над

постіллю, прошепотіла мені у саме вухо: — Я ж відразу після Антосі замастила глиною шматочок своєї спідки у комині, над піччю. То вірний засіб од зальоту, мені колись ще покійна моя свекруха розказали.

— Чому ж ти зі мною не поділилася?! — раптом із моїх очей закапотіли рясні сльози. — Хіба б я тоді... Хіба б я тоді народжувала ось цю дитину?

— І я б мала гріха?! — відвела погляд Олександра. — Це ж давня ворожба! Та й... Хіба ти, Маринко, не чула, як колись батюшка в церкві на проповіді казав: усяка дитина нам посилається від Бога. А я б у те мала втручатися?

— Але ж Ілька нема!.. А це вже сьоме...

— Не журись, де шестеро, там і сьоме буде! Вибавите всі гуртом. Та ще, гляди, твій чоловік із війни повернеться? Усяке ж може бути. От уяви собі: переступає наш Ілько поріг, а у хаті — лялька! Га, не гарно буде, Маринко? Та ж така маленька дитина всяке серце розтопить, вона ж як сонечко для усіх нас буде! Он як моя Антося-щебетушка...

А ми собі були що родичі, то ще й сусіди.

І усі діти наші понароджувалися в одному році.

Як змовились: у нас з Ільком Макар — у Олександри й Арсена Дмитро, а далі: Ганна — Галина; Христушка — Ялина; Маруся — Іван; Грішка — Степан; Іван — Василь!!!

Нарешті у сорок четвертому у Гринюків народилася Антося.

А ця ж дитина була майже на один рік од неї менша!

Мали б бути товаришками.

Моїй Ганні вже було чи не п'ятнадцять років. І тепер вона палила ножа на свічці, щоб відрізати дитя від пуповини.

Дитина мені муляла...

— Ганно, йди та й ріж! — підняла я голову від постелі — із сіна під рядом.

Дуже худа й висока моя Ганя стояла біля печі і поправляла однією рукою світлі пасма, що вибилися із коси, довгої-предовгої, аж до п'ят, і золотої, немов пшениця. Сині-сині, як волошки, очі вона давно ховала під чорні вії: була дуже війною налякана, а тому — покірنا й тиха.

— Йду, мамо... — у Ганни дрібно затрусились руки.

— Або краще... Ріж краще мене!!! Ось тут, по горлу!.. — я раптом пригадала усе, що зі мною було до того, та ще й як здумала, що то